

Kto był kim w LIBERATORZE?

KAPITAN PILOT, PIERWSZY PILOT

Za sterami maszyny o numerze KG 890GR-S zasiadał kpt. pil. Zbigniew Marian Szostak z 1586 Polskiej Eskadry Specjalnego Przeznaczenia Polskich Sił Powietrznych na Zachodzie. Pilot miał na swoim koncie ponad 100 lotów ze zrzutami broni i zaopatrzenia nad okupowanymi krajami Europy. Siedem razy latał nad ogarniętą powstaniem Warszawą.

DRUGI PILOT

plut. pil. Józef Bielicki,

NAWIGATOR

kpt. naw. Stanisław Jerzy Daniel,

BOMBARDIER, STRZELEC

plut.bomb. Tadeusz Dubowski,

STRZELEC – RADIOOPERATOR

plut. strz., radioop. Józef Witek,

MECHANIK POKŁADOWY

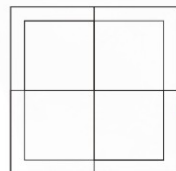
plut. mech. pokł. Wincenty Tadeusz Rutkowski,

STRZELEC TYLNY

plut. strz. Stanisław Malczyk

SZACHOWNICA LOTNICZA
Pokoloruj ją!
Nie pomył się!

* Skany pochodzą z publikacji pt. "Polski samolot i barwa. Polskie Siły Powietrzne na Zachodzie 1940-1946" autorstwa W. Matusiaka i T. Królikiewicza

To znak Sił Powietrznych, malowany jest na statkach powietrznych. Znak ma formę kwadratowej szachownicy o czterech polach w kolorach czerwonym i białym. Białoczerwona szachownica po raz pierwszy pojawiła się na samolotach jako godło osobiste pilota porucznika Stefana Steca, latającego w lotnictwie austriackim, a następnie polskim. Miała wówczas cztery pola, bez

* Charakterystyczny emblemat na burcie samolotu Liberator B VI nr BZ965 GR-S, na którym zwykle latała załoga Zbigniewa Szostaka. Przedstawia alegorię uskrzydłonej śmierci, której towarzyszy mężczyzna ze skrzydłami u stóp. Oboje niosą bombę? torpedę?

Tablica na cmentarzu komunalnym w Andrychowie "Pamięci Syna Ziemi Andrychowskiej - sierż. r/op. strz. Józefa Witka, członka załogi samolotu Liberator VI KG890 GR-S z 1586 Eskadry Specjalnego Przeznaczenia zestrzelonego pod Bochnią w nocy 14/15 sierpnia 1944 r. podczas niesienia pomocy powstańczej Warszawie, odsłonięta w 2016r.

pamiątki po sierż. J. Witku

Folder opracowano w pierwszą rocznicę wmurowania tablicy w ramach projektu edukacyjnego realizowanego z pomocą młodzieży licealnej. Skład graficzny i przygotowanie całości: Ewelina Prus-Bizoń

skorzystano z materiałów i pomocy nast.osób:

PUBLIKACJE
„Księga lotników polskich 1939-1946”
Historyczny Biuletyn Lotniczy, listopad 2003
„Ostatni lot sierżanta Witka”
-Nowiny Andrychowskie 1/1995
„Powietrzna walka nad Bochnią”
„Polski samolot i brawa. Polskie siły zbrojne na Zachodzie 1940-1946”
www.polskaszbrojna.pl
www.andrychow.pl

ŹRÓDŁA ZDJĘĆ I GRAFIK:
Wikipedia, Pixabay, Freepik, archiwum Towarzystwa Miłośników Andrychowa, archiwum Pana Lucjana Lubasa, zdj. tablicy Pan Jarosław Skupień

PODZIĘKOWANIA dla
Pani Alicji Studniarz
Pani Eweliny Prus-Bizoń
Pana Zbigniewa Kubienia
Pana Lucjana Lubasa
Pana Jarosława Skupnia

Znaczek z ołówkiem oznacza zadanie do wykonania. Do folderu dołączono wkładkę z dodatkowymi zadaniami, które należy wykonać po zapoznaniu się z folderem.

WYDANO W 2016 r. DZIĘKI STARANIOM:

Liceum Ogólnokształcące

im. Marii Skłodowskiej-Curie w Andrychowie

Józef Witek urodził się 21 kwietnia 1915r., zginął 15 sierpnia 1944r. Był plutonowym lotnictwa Wojska Polskiego i Polskich Sił Powietrznych na Zachodzie. Po rozpoczęciu II wojny światowej został zmobilizowany i przydzielony do 1 Pułku Lotniczego.

Po 17 września Józef Witek ewakuował się wraz z personelem bazy nr 1 poprzez Rumunię i Francję do Wielkiej Brytanii. Został przeszkolony w Centrum Wyszkolenia Ziarnego Lotnictwa Polskiego przy RAF (strzelec-radiotelegrafista w stopniu kaprala). Przydzielono go do 300 Dywizjonu Bombowego. W 1944 roku zgłosił się na ochotnika do 1586 Eskadry do Zadani Specjalnych. Grupa ta dokonywała lotów z dostawami dla walczących w Warszawie powstańców. Z 14 na 15 sierpnia 1944 roku **LIBERATOR** GR-S o numerze Kg890, na którym służył plut. Józef Witek wystartował z lotniska we Włoszech. Po wykonaniu zrzutu w Warszawie samolot został zaatakowany przez myśliwców niemieckie w rejonie puszczy Niepołomickiej. Dowódca kpt. Zbigniew Szostak wydał rozkaz o ewakuacji. Siedmioosobowa załoga próbowała wyskoczyć na spadochronach, ale zbyt niska wysokość sprawiła, iż wszyscy runęli na ziemię. Zginęli: kapitan pilot **Zbigniew Szostak**, plutonowy pilot **Józef Bielicki**, kapitan nawigator **Stanisław Jerzy Daniel**, plutonowy bombardier **Tadeusz Dubowski**, plutonowy radiooperator strzelec **Józef Witek**, plutonowy mechanik pokładowy **Wincenty Rutkowski**. Liberator, którym lecieli rozbił się pod Bochnią. Za zasługi Józef Witek otrzymał trzykrotnie Krzyż Walecznych, a pośmiertnie rozkazem Naczelnego Wodza został odznaczony Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari. **Plut. Józef Witek pośmiertnie został awansowany na sierżanta**. W 1992 r. w miejscu wypadku odsłonięto pomnik, złożony z kamiennego krzyża i łopaty śmigła samolotu. Po wojnie brytyjska komisja wojskowa poszukująca mogił poległych lotników, ekshumowała zwłoki lotników i przewiozła do Krakowa. Pogrzebano je na cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Józef Witek

sierż.

lotnik z Andrychowa

film Dlaczego ptaki latają?

Ciekawostki
na temat latania...

1487r.

1742r.

W Chinach
został
wynaleziony
latawiec.

Renesansowy artysta - **Leonardo da Vinci** pozostawił po sobie setki szkiców przedstawiających ptasie skrzydła. **Narysował też szczegółowe plany machin latających przypominających dzisiejsze lotnie i helikoptery.** Budował maszyny do latania zwane „ornitopterami”.

Dopasuj podpisy do obrazków.

Polska była jednym z pierwszych państw, w których rozpoczęto samodzielne eksperymenty w tej dziedzinie. Pod względem liczby i jakości doświadczeń z balonami. Polska w XVIII wieku znalazła się zaraz po Francji na drugim miejscu. Już 17 stycznia 1784 w dzielnicy Wesoła, rozpoczęły się udane eksperymenty ze wzlotem balonu. **Inicjatorami byli krakowscy uczeni: Jan Śniadecki, Jan Jaśkiewicz, Franciszek Scheidt i Jan Szaster.** Balon, mający niespełna 1 m średnicy, został napełniony wodorem. Utrzymywany na linie, wzniósł się na wysokość ok. 180 m i pozostawał w powietrzu ok. 3 minut.

1709r.

Bartholomeo Lourenço de Gusmão dokonał pierwszej udokumentowanej próby wzniesienia w powietrze balonu wypełnionego gorącym powietrzem.

1782r.

Z przydomowego ogródka **bracia Montgolfier** wypuszczają **balon 1.** o objętości 18 m.³, który osiągnął wysokość 250 m. Dwa dni później bracia sporządzili i wysłali notatkę o tym fakcie do Francuskiej Akademii Nauk. Pierwszy lot człowieka w balonie na uwięzi odbył się około 15 października (wysokość 26 metrów).

1852r.

Henri Giffard zbudował balon o kształcie cygara, o konstrukcji miękkiej (tzn. bez szkieletu), wyposażony w silnik parowy, który obracał dwa śmigła. **2. Sterowiec** stał się bardzo popularnymi transporterami pasażerów przez Atlantyk, zwłaszcza kiedy silniki parowe zastąpiono benzynowymi a powłoki balonów wykonano jako sztywne. Niestety wodór okazał się gazem tak łatwopalnym, że seria katastrof sterowców przekreśliła ich panowanie na niebie.

Musiło jednak minąć kolejne lata wysiłków, by brytyjski inżynier **George Cayley - OJCIEC AERODYNAMIKI** ustalił, że lot wymaga siły **nośnej, napędu oraz kontroli.** Zaprojektował **3. Paralotnię** ściganą w dół po stokach, dopóki nie wzbije się w powietrze!

OJCIEC AERODYNAMIKI

3. Paralotnię

1891r.

Otto Lilienthal skacze z niedużego wzgórza i udaje mu się przelecieć około 25 m. **4. szybowcem Derwitzer.** Za zasługi w rozwoju szybowców „cięższych od powietrza” zyskuje przydomek **KRÓLA SZYBOWCÓW.** Nazywany jest **OJCEM LATANIA!**

5. Bracia Orville i Wilbur Wright, zbudowali **samolot poruszany silnikiem spalinowym** i dokonali pierwszego kontrolowanego przelotu. Maszyna latająca przeleciała 40m. Był to pierwszy na świecie nieprzerwany i kontrolowany lot silnikowy. Pierwszy lot trwał 12 sekund! Kolejna próba przelotu samolotu wyniosła 270 metrów, a lot trwał już 59 sekund!

1903r.

1907r.

Francuski producent rowerów **Paula Cornu** dokonuje pierwszego przelotu **helikopterem.**

helikopter Cornu

1919r.

Hiszpan **Juan de la Cierva** skonstruował **wiatrakowiec**, czyli tzw. autożyro.

wiatrakowiec

1924r.

Pierwszy lot dookoła świata Douglasa **DWC Chicago** była jedną z dwóch maszyn, które pokonała trasę.

1936r.

Pierwszym śmigłowcem, którego lot był w pełni sterowany, był niemiecki **Focke-Wulf Fw 61**, skonstruowany przez inż. **Heinricha Fockego.**

Douglas DWC

lata 30-te XX w.

Frank Whittle opatentował projekt silnika odrzutowego. Pierwszym **wojskowym samolotem odrzutowym** był niemiecki **Heinkel He 178.**

Focke-Wulf Fw 61

1947r.

Chuck Yeager pokonuje barierę dźwięku w odrzutowcu **Bell X-1**

1961r.

Jurij Gagarin został pierwszym człowiekiem w przestrzeni kosmicznej i pierwszym sowieckim kosmonautą. Brał udział w misji kosmicznej **Wostok 1.** 12 kwietnia 1961 roku odbył w statku kosmicznym **Wostok** lot po orbicie satelitarnej Ziemi, dokonując jednokrotnego (niepełnego) jej okrążenia w ciągu 1 godziny 48 minut. **Heinkel He 178**

1969r.

Neil Armstrong - pierwszy człowiek na Księżycu. Członek **Apollo 11** - misji kosmicznej, której głównym celem było pierwsze lądowanie człowieka na Księżycu.

Odrzutowiec Bell X-1

lotnicy ziemi andrychowskiej

Z ziemi andrychowskiej wywodzi się co najmniej kilku lotników polskich, którzy walczyli za Ojczyznę w różnych zakątkach kraju i Europy. Są to: mechanik lotniczy **Adam Babiński** kapitan **Mieczysław Julian Saferna** strzelec-radiotelegrafista sierż. **Józef Witek** mechanik sierż. **Karol Dubiel**

QR KOD z artykułem na stronie MUZEUM POWSTANIA WARSZAWSKIEGO Bombowiec Liberator B-24. Czy znasz historię załogi kapitana Szostaka?

czym latał sierż. Witek?

samolot Liberator B 24 J

Liberator z jęz. angielskiego oznacza wyzwoliciel!

Liberator to amerykański ciężki samolot bombowy i patrolowy dalekiego zasięgu. Zaprojektowany i zbudowany przez amerykański koncern Consolidated Aircraft Corporation. Wyprodukowany w liczbie około osiemnastu tysięcy sztuk, stał się głównym bombowcem strategicznym aliantów w czasie II wojny światowej. Samolotów B-24 używano na wszystkich frontach i teatrach operacyjnych II wojny światowej. Latały między innymi z pomocą dla powstania warszawskiego. Samoloty te zostały подарowane przez USA Anglikom, dlatego przydzielano do nich polskich pilotów. **Tym samolotem latała jedna z najlepszych załóg w eskadrze - dowodzona przez kapitana Zbigniewa Szostaka, gdzie funkcję radiooperatora pełnił Józef Witek z Andrychowa!** Części zniszczonego pod Bochnią samolotu zostały wykorzystane do wykonania rekonstrukcji modelu **LIBERATOR B-24 J** i znajdują się obecnie w Muzeum Powstania Warszawskiego. Zrekonstruowany w skali 1:1 samolot można obejrzeć w muzeum i jest to jedyna taka makieta na świecie!

Krzyżówka

1. W jego szkicowniku znajdziemy wiele wynalazków, m.in.lotnię,helikoptery, maszyny wojenne, a nawet sprzęt do nurkowania!
2. Nazwany Ojcem Aerodynamiki. George...
3. Józef, lotnik z Andrychowa
4. Bracia - zbudowali pierwszy samolot z silnikiem.
5. Nazywany Ojcem Latania - Otoo Lilienthal wynalazł...
6. Imię pierwszego człowieka w przestrzeni kosmicznej.
7. Inna nazwa wiatrakowca - przodka helikoptera.
8. Tam wynaleźli latawiec.
9. Ostatnia cyfra z roku, w którym dokonano pierwszego lotu samolotem.
10. Trzecia cyfra z roku, w którym Paul Cornu dokonał pierwszego przelotu helikopterem.
11. Pierwsza cyfra z numeru dywizjonu bojowego, do którego po szkoleniu odbytym w Anglii został przydzielony Józef Witek.

1.										
2.										
3.										
4.										
5.										
6.										
7.										
8.										

Czy wiesz, że....
 28 sierpnia to Dzień Lotnictwa,
 czyli rocznica zwycięstwa
 kpt. pil. Franciszka Żwirki i inż. pil. Stanisława
 Wigury w międzynarodowych zawodach
 samolotów turystycznych Challenge w 1932r.

HASŁO KRZYŻÓWKI:

Co wiesz na ten temat? Wiesz jaką rolę odegrali polscy lotnicy podczas II wojny światowej?

 Zadania do wykonania po zapoznaniu się z folderem.
Będziesz potrzebować:
 ołówek, długopis lub pióro,
 kredki lub pisaki,
 odrobinę spostrzegawczości i pomysłowości!

1. Na amerykańskich samolotach walczących podczas II wojny światowej malowano różne, czasami humorystyczne obrazki. nazywane emblematami. Znajdź w folderze jaki emblemat widniał na LIBERATORZE, którym latał sierż. Witek. Zaprojektuj swój wzór.

Na zdjęciu brakuje numeru maszyny latającej.
 Podaj brakujące cyfry

Czy samolot jest pomnikiem?
 Znajduje sie na nim jakaś tablica upamiętniająca

Wymysl RYM do nazwy Lim!
 Hasło reklamowe:

**NASZ SAMOLOT PO RENOWACJI PRZEPROWADZONEJ
 W KRAKOWSKIM MUZEUM LOTNICTWA
 JEST NAJLEPIEJ ZACHOWANYM
 SAMOLOTEM-POMNIKIEM W POLSCE!**